

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

BA 1, Darlith 2
11/01/2022

a.karadog@pcydd.ac.uk
a.karadog@uwtsd.ac.uk

Cywair Iaith

Ond yn gyntaf...Cwis!

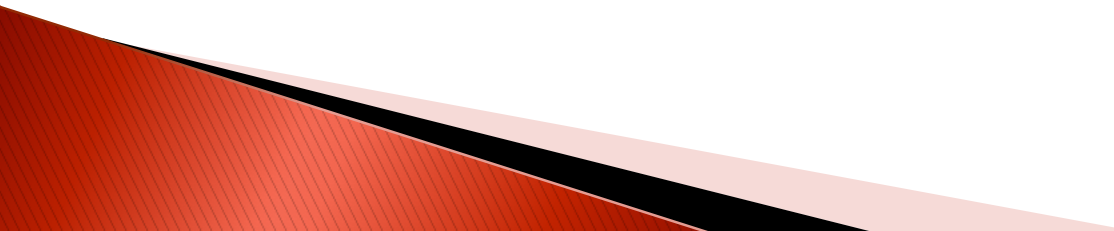
<https://quizizz.com/admin/quiz/5a6a3c1467e10f001ccb25c3/adolygu-ecad-4>

Gwrandewch! Pa mor addas yw'r cywair?

Edrychwn yn awr ar y tirwedd. Nid gwastatir llyfn a geir yma ond gwlad o fryniau ac iseldiroedd bychain. Y mae'r rhanbarth yn ddiddorol i'r daearegwr fel enghraifft o ddyffryn hollt ond cofiwch nad dyffryn hollt mohono yn ystyr dirweddol y gair, ond darn o dir a suddodd rhwng dwy res o ffawtiau cyfochrog. Fedrwch chi wneud bras drawsdoriaid i egluro hyn?

Pa mor addas ...?

X

- ▶ laith ffurfiol
 - ▶ gormod o derminoleg
 - ▶ brawddeg hir
 - ▶ berf amhersonol
 - ▶ cyflymder y dweud
-

Uned 1: Cywair Iaith

Deilliannau dysgu:

- ▶ ymwybyddiaeth o wahanol gyweiriau iaith
- ▶ deall sut i addasu iaith at bwrpas a chynulleidfa;
- ▶ dealltwriaeth o dermau: ffurfiol, safonol, llafar, tafodiaith, bratiaith
- ▶ adnabod nodweddion iaith penodol mewn darnau ysgrifenedig

Sut byddech chi'n siarad mewn sefyllfa benodol?

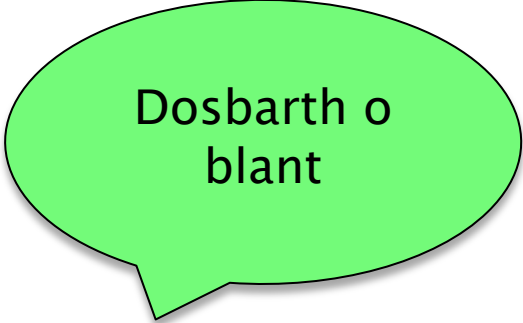
► Del Boy?

► Y Frenhines?

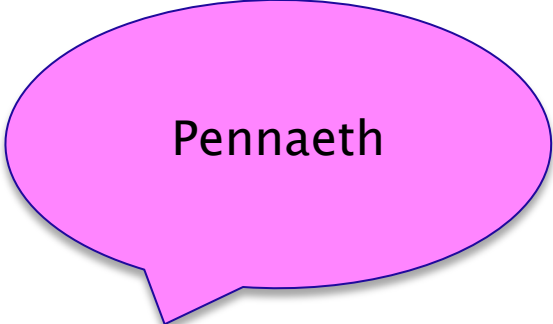

Beth yw Cywair Iaith?

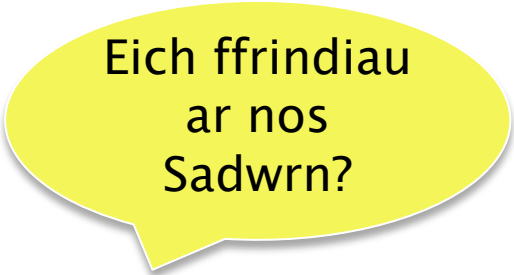
- ▶ Mae'r un peth yn wir yn y Gymraeg.
- ▶ Sut byddech chi'n trafod gyda:

Dosbarth o
blant

Pennaeth

Eich ffrindiau
ar nos
Sadwrn?

Rhieni

Iaith Gywir?

- ▶ Oes y fath beth ag 'iaith gywir'?
- ▶ Pa fath o iaith y byddwch chi'n ei defnyddio yn yr ysgol?

Cywair Iaith

cywair iaith cywair iaith cywair
iaith cywair iaith cywair iaith

**Addasu y math o iaith ar gyfer
gwahanol sefyllfaoedd –
dyna yw ystyr
Cywair Iaith**

Cywair Iaith

Rhaid addasu iaith

1

Iaith Safonol

gyda dosbarth cyfan i fod yn batrwm o iaith

2

Iaith fwy naturiol gyda grŵp

i sefydlu perthynas wahanol

3

Gydag unigolyn

iaith sy'n gydnaws a safon yr unigolyn ar lefel 1:1

Mathau o iaith

- ▶ Safonol/Ffurfiol e.e. ‘Rydw i’ yn lle ‘Dw i’
- ▶ Clasurol ‘Yr Iesu a ddywedodd’
- ▶ Llafar/Sgyrsiol – iaith bob dydd
- ▶ Bratiaith – iaith lafar â llawer o Saesneg
- ▶ Tafodiaith – iaith sy’n arbennig i rannau o Gymru e.e. losin, taffis, da-da, fferins

Safonol

Ma' nhw di ffinisho'r gwaith yn rili cyflym.

Llafar

A'r gwaith a orffennwyd yn dra chyflym.

Bratiaith

Ma'nhw 'di gorffen y gwaith yn gyflym iawn.

Tafodiaith

Gorffennwyd y gwaith yn gyflym iawn.

Clasuirol

Jiw! Ma' nhw 'di cwpla'r gwaith yn gloi iawn.

Bratiaith

Ma' nhw di ffinisho'r gwaith yn rili cyflym.

Clasurool

A'r gwaith a orffennwyd yn dra chyflym.

Llafar

Ma'nhw 'di gorffen y gwaith yn gyflym iawn.

Safonol

Gorffennwyd y gwaith yn gyflym iawn.

Tafodiaith

Jiw! Ma' nhw 'di cwpla'r gwaith yn gloi iawn.

Beth sy'n addas ar gyfer dosbarth?

- ▶ Dosbarth cyfan – modelu iaith.
 - ▶ Chi yw patrwm iaith y disgyblion!
 - ▶ Grŵp – sefydlu perthynas agosach
 - ▶ Disgyblion unigol – yn ôl lefel eu gallu.
-
- ▶ Athro da/Athrawes dda = Dealladwy!

Nodweddion penodol

Chwiliwch am rai o'r nodweddion hyn

**Geirfa
bynciol /
swyddogol**

**Pwyntiau
bwled**

**Geirfa
benodol i
agor a chloi**

Geirfa lafar

**Berfau cryno /
Berfau
amhersonol**

**Geirfa /
ymadroddion
perswadio a
mynegi barn**

**Tystiolaeth/
Rhesymu**

Cywair ...?

Annwyl Bennaeth

Hoffwn wneud cais i gael byrddau gwyn rhyngweithiol i'r adran Fathemateg.....

Does dim dwywaith nad yw'r adnodd hwn yn fodd i amrywio'r dulliau addysgu gan alluogi cyfleoedd ar gyfer ymchwiliadau a gemau mathemategol.....

Byddem fel adran yn ddiolchgar pe baech yn rhoi ystyriaeth lawn i'r cais fel bod ein disgyblion yn datblygu'n fathemategwyr brwd a chymwys.

Diolch yn fawr am eich cydweithrediad.

Yn gywir

Cywair ffurfiol, safonol

**Agoriad a chlo
priodol**

Annwyl Bennaeth

*Hoffwn wneud cais i gael byrddau gwyn
rhyngweithiol i'r adran Fathemateg.....*

**Defnyddio berfau
cryno**

*Does dim dwywaith nad yw'r adnodd hwn yn
fodd i amrywio'r dulliau addysgu gan alluogi
cyfleoedd ar gyfer ymchwiliadau a gemau
mathemategol.....*

**Elfen
berswadiol**

*Byddem fel adran yn ddiolchgar pe baech yn
rhoi ystyriaeth lawn i'r cais fel bod ein
disgyblion yn datblygu'n fathemategwyr brwd
a chymwys.*

Diolch yn fawr am eich cydweithrediad.

Yn gywir

**Geirfa ac
ymadroddion
mynegi barn**

**Rhesymu a
chyfleu barn**

**Defnyddio
geirfa addysgol,
bynciol**

Llythyr ffurfiol

Cywair ...?

>Gwaith manwl wedi'i gynllunio'n ofalus.

>Defnydd cywir o dermau gwyddonol.

>Dealltwriaeth dda o'r cysyniad gwyddonol.

>Canlyniadau'r arbrawf wedi'u dadansoddi'n gywir a'u prosesu gan ddefnyddio TGCh.

Targed:

>Angen llunio casgliad sy'n crynhoi dy ganfyddiadau arbrolfol.

Cywair iaith ar gyfer CA..?

Cywair iaith, safonol

Pwyntiau bwled
cryno

Sylwadau pynciol

Sylwadau
adeiladol

>Gwaith manwl wedi'i gynllunio'n ofalus.

>Defnydd cywir o dermau gwyddonol.

>Dealltwriaeth dda o'r cysyniad gwyddonol.

>Canlyniadau'r arbrawf wedi'u dadansoddi'n gywir a'u prosesu gan ddefnyddio TGCh.

Targed:

>Angen llunio casgliad sy'n crynhoi dy ganfyddiadau arbrolfol.

Targed ar gyfer
gwelliant

Adborth

Cywair iaith ar
gyfer CA..?

Cywair laith ...?

**Coda'r sbwriel 'na os gweli'n
dda a phaid â gadal imi dy
weld yn taflu sbwriel eto.
'Nest di ddim gwrando ar y
Pennaeth yn y gwasanaeth
bora 'ma yn rhybuddio pawb?
Dylet ti fod yn gwbod felly be'
di'r gosb. Dyma dy rybudd
ola'. Ti'n dallt?**

**ffurfiau
gorchmynnol**

Cywair iaith: iaith lafar naturiol

'na

bora

gadal

dallt

**Coda'r sbwriel 'na os gweli'n
dda a phaid â gadal imi dy
weld yn taflu sbwriel eto.
'Nest di ddim gwrando ar y
Pennaeth yn y gwasanaeth
bora 'ma yn rhybuddio
pawb? Dylet ti fod yn gwbod
felly be' di'r gosb. Dyma dy
rybudd ola'. Ti'n dallt?**

'nest

gwbod

be'

tafodiaith

ola'

BOD

Mae sut rydych yn eich cyflwyno eich hun yn hynod o bwysig:

Ffurf bresennol	Llafar iawn	Anffurfiol	Iaith gyfoes	Ffurfiol
Cadarnha dol	Fi yn	Dw i'n	Rydw i	Rwyf
Negyddol	Fi ddim/ Smo fi/Sa i/Nagw i	Dw i ddim	Dydw i ddim	Nid wyf

Roeddwn i...

Cadarnhaol	O'n i'n (mynd)	Ro'n i'n	Roeddwn i'n	Yr oeddwn yn
Negyddol	Nagon i'n (mynd)	Do'n i ddim yn	Doeddwn i ddim yn	Nid oeddwn yn

Sillafu Berfau

Anffurfiol	Ffurfiol
Neud	Gwneud
Bydde	Byddai
Gweles i	Gwelais
Whare	Chwarae
Gweud	Dweud

Diwedd Geiriau

Anffurfiol 'e'	Ffurfiol 'ef'
Pentre	Pentref
Tre	Tref

Anffurfiol 'e'	Ffurfiol 'au'
Colege	Colegau
Dyddie	Dyddiau

Y Treigladd Trwynol

- ▶ t > nh
- ▶ c > ngh
- ▶ p > mh
- ▶ b > m
- ▶ g > ng
- ▶ d > n

Rhagenwau

Anffurfiol	Cywir
Tad fi	Fy nhad i
Car fi	Fy nghar i
Plentyn fi	Fy mhlentyn
Brawd fi	Fy mrawd i
Dant fi	Fy nant i
Gardd fi	Fy ngardd
Hefyd	
Mam fi	Fy mam i
Llaw fi	Fy llaw i

Geiriau i'w hosgoi

So!

actually

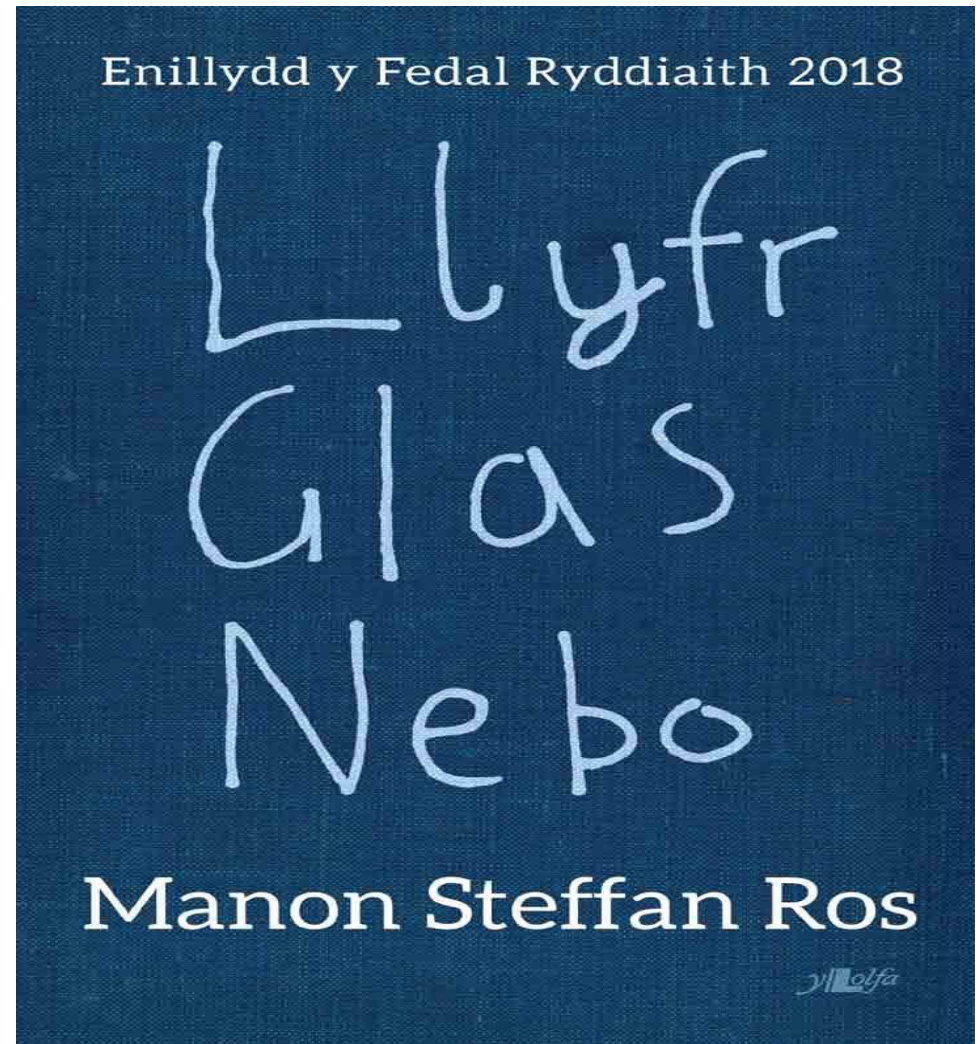
Really

Basically!

Just

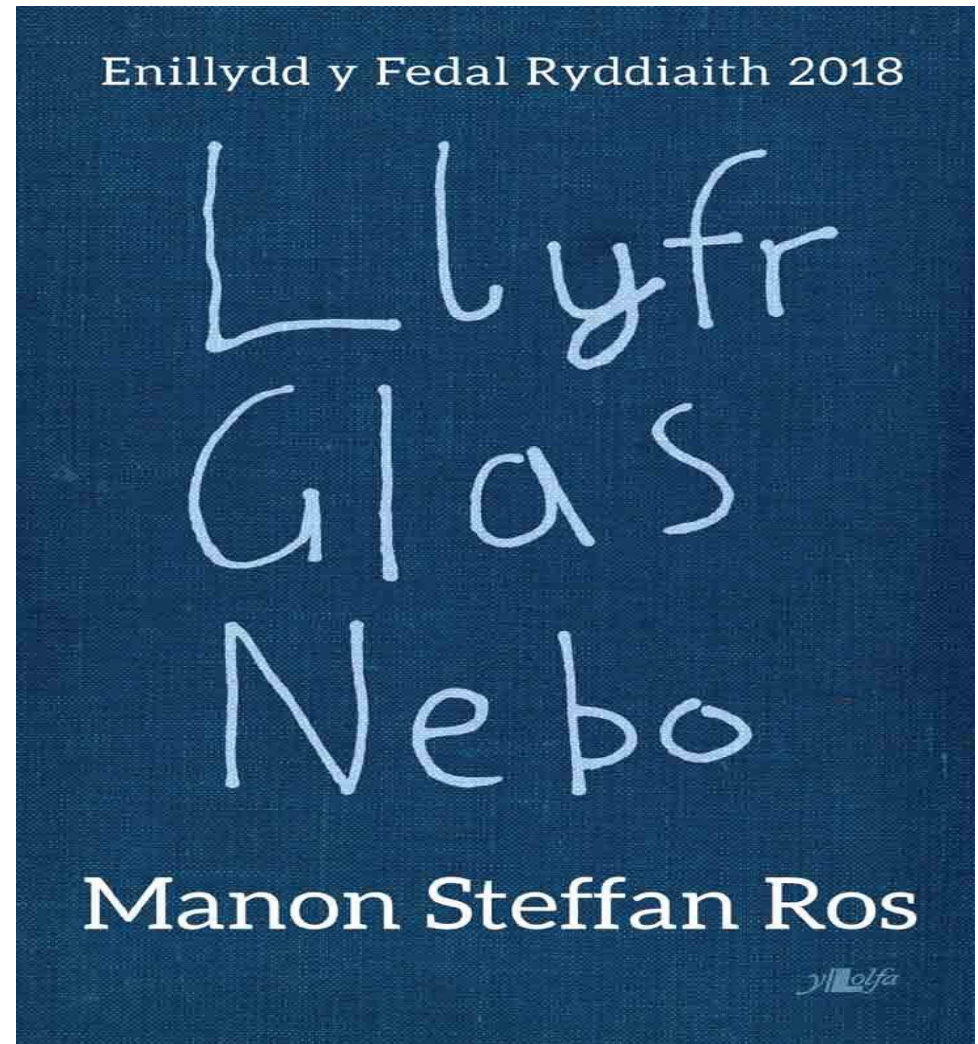
Llyfr Glas Nebo, Manon Steffan Ros

- ▶ Addaswch y ddau baragraff canlynol o'r iaith lafar a geir yn Llyfr Glas Nebo I iaith sydd mewn cywair ffurfiol/lenyddol.

Llyfr Glas Nebo, Manon Steffan Ros

- ▶ Felly cofiwch gynnwys:
- ▶ Berfau Cryno
- ▶ Ffurfiâu cyflawn geiriau
- ▶ Sillafu yn ffurfiol
- ▶ Ychwanegu'r Negydd 'Ni', er enghraifft, lle bo angen.

Llyfr Glas Nebo, Manon Steffan Ros

- ▶ Ma Mam yn deud mai sgwennu fa'ma ydi'r ffor' ora rŵan. Achos fod ganddi hi ddim mynadd i 'nysgu i, dwi'n meddwl, dim mynadd neu ddim egni. Dwi'm yn siŵr pa un, neu os oes 'na wahaniaeth.
- ▶
- ▶ Fedra i ddim cofio gweddill y sgwrs, dim ond fod normalrwydd afiach wedi'n meddiannu ni oll. Na, doedd dim angen i mi ddeffro Siôn i ffarwelio â nhw ond roedd Mr Thorpe yn dymuno iddo gael ei holl dŵls o'r sied. Na, ddylwn i ddim dod allan i godi llaw ar y car. Roedd yr injan yn rhedeg yn barod, a doedd neb eisiau gwneud ffÿs.